

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2977/02

בפני: כבוד המשנה לנשיא ש' לויין
כבוד השופט י' אנגלרד
כבוד השופט א' גרוניס

העותרים: 1. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט בישראל
2. קאנון (LAW) - הארגון הפלסטיני להגנה על זכויות האדם ואיכות הסביבה

נגד

המשיב: מפקד כוחות צה"ל באיזור יהודה ושומרון

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

אריך הישיבה: כ"ז ניסן תשס"ב (9.4.2002)

בשם העותרים: עו"ד ארנה כהן, עו"ד חסן ג'ברין,
עו"ד חטיב חנן

בשם המשיב: עו"ד מלכיאל בלס

פסק-דין

1. שני ארגונים של זכויות אדם (להלן - העותרים) עתרו לפנינו למתן צו על תנאי המופנה אל מפקד כוחות צה"ל באיזור יהודה ושומרון (להלן - המשיב) לנמק "מדוע לא ימנע מלהרוס בתים מבלי ליתן התראה מראש, מבלי ליתן זכות שימוע ומבלי ליתן אפשרות לפניו הבתים מיושביהם ורכושם". טענת העותרים היא כי יחידות צבא שבפיקודו של המשיב הורסות בתים של התושבים במחנה הפליטים בג'נין על ידי דחפורים, טילים ממטוסים וטנקים כאשר הבתים נהרסים על ידי הדחפורים לאורך שני צירים החוצים את מחנה הפליטים ובלי לתת התראה קודמת וזכות שימוע לבעליהם ובלי לתת להם ארכה לפינוי; דבר זה גורם לטענת העותרים להריסת בתים על יושביהם ולאבידות ופגיעות בנפש.

2. בתגובת המשיב נאמר שהמדובר בביצועה של פעולה רחבת היקף על ידי צה"ל שמטרתה הכרעת התשתית של הטירור הפלסטיני. בגדר פעולה זו נכנסו כוחות הצבא גם למחנה הפליטים בג'נין. נתברר להם

כי העיר ומחנה הפליטים אורגנו כמתחם צבאי הערוך להגנה עליו. חלק גדול מהאוכלוסיה האזרחית הפלשתינאית פונה מן הבתים שבמחנה הפליטים וחלק מהבתים מולכדו לקראת הכניסה של כוחות צה"ל. במהלך הפעולה נתקלו החיילים בירי של צלפים ובהצתת בתים באמצעות בלוני גז שהונחו בתוכם. רבים מהחיילים נפגעו. מחמת תנאי המקום והשטח וכדי להקטין את הסיכון ללוחמים היה הכרח לעשות שימוש גם בדחפור. בסעיף 13 לתגובה נאמר כי:

"13. בהתאם לנוהלי צה"ל התנועה של הדחפור בתוך השטח הבנוי מלווה בקריאה של כרוז המודיע לתושבים להתפנות מהבתים, כיוון שצה"ל נע עם כלי כבד שעלול לפגוע בקירות הבתים. לתושבים הפלסטינים ניתן פרק זמן של כשעה עד שעה וחצי בין הכריזה לבין התנועה של הדחפור".

במהלך פעולת צה"ל במרכז המחנה היו בתים שלאחר הכריזה יצאו מהם אנשים, והיו בתים ששוכניהם לא יצאו לאחר הכריזה, אך יצאו לאחר שהדחפור פגע באחד מקירות הבית ובטרם נהרס הבית.

3. עמדת המשיב היא שהמדובר בפעולות לחימה אפקטיביות שבהם לעיתים פגיעה בבתי מגורים היא בלתי נמנעת כאשר בתים כאלה הופכים למעין בונקרים המשמשים לירי על כוחות צה"ל. בנסיבות כאלה כוח של בית המשפט להתערב בפעולות מבצעיות על ידי בקורת שיפוטית הוא מוגבל: בג"ץ 358/88 פ"ד מג(2) 529. אכן אין מדובר בתנאים רגילים וסטטיים שבהם מן הראוי ליתן למי שמבקשים לפעול נגדו הודעה מוקדמת לפני שרכושו נפגע.

4. בהודעת המשיב נאמר שהוא עושה ככל יכולתו כדי להימנע מפגיעה בחפים מפשע והוא ער לכללי המשפט הבינלאומי המינהגי שלפיהם עשויים כוחות הצבא לפגוע ברכוש הפרט רק במידה שהדבר דרוש - לפי שיקול דעתו של המפקד הצבאי - בשל צרכי הלחימה. בתנאים אלה מתן זכות טיעון ושימוע אינה מעשית. עם זאת אך ברור הוא שיש לעשות הכול - כנדרש לפי תנאי המקום והצרכים המבצעיים - כדי למזער את הפגיעה האפשרית באזרחים. בפסק דין שניתן - בהקשר אחר - בבית משפט זה אתמול בבג"ץ 2936/02 ו1941/02- הודגש בפסק דין שניתן בעתירה כללית אחרת כי שומה על שלטונות הצבא לקיים את כללי המשפט ההומניטרי ולהימנע מפגיעה באזרחים שלא לצורך. חזקה על המשיב - ולא נטען לפנינו אחרת - שהוא הנחה וינחה את הכוחות הלוחמים לעשות את כל הדרוש כדי להימנע מאפשרות של פגיעה שאינה הכרחית בחפים מפשע.

העתירה נדחית.

ניתן היום, כ"ז ניסן תשס"ב (9.4.2002).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

המשנה לנשיא

העתק מתאים למקור B02.02029770
נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח.
רשם

בבית המשפט העליון פועל מרכז מידע, טל' 02-6750444
בית המשפט פתוח להערות והצעות: pniot@supreme.court.gov.il
לבתי המשפט אתר באינטרנט: www.court.gov.il